

Yhteenveto Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointituloksista: Koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet muuttuvassa toimintaympäristössä

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

2026

suomi

Sisällysluettelo

Johdanto

- 1 Tiivis yhteenveto koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista
  - 2 Arviointitulokset koulutusasteittain
    - 2.1 Varhaiskasvatus
    - 2.2 Perusopetus ja lukiokoulutus
    - 2.3 Ammatillinen koulutus
    - 2.4 Korkeakoulutus
-

Johdanto

4.2.2026

SELVITYS

AMMATILLINEN KOULUTUS

ESI- JA PERUSOPETUS

KORKEAKOULUTUS

LUKIOKOULUTUS

VARHAISKASVATUS

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) kokoaa tässä katsauksessa keskeisiä arviointituloksia varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Katsauksessa esitetyt arviointitulokset ja kehittämissuositukset nojaavat Karvin lakisääteisiin tehtäviin toteuttaa varhaiskasvatukseen ja koulutukseen liittyviä arviointeja sekä tukea varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä sekä korkeakouluja laadunhallintaa koskevissa asioissa.

Arviointitulokset perustuvat arviointisuunnitelmaan (2024–2027) ja keskittyvät osaamis- ja koulutustason nostamiseen, kestävään kehitykseen sekä laadun jatkuvaan kehittämiseen. Arviointien lähtökohtana on systeeminen näkemys kasvatuksen ja koulutuksen ilmiöistä, asioiden keskinäisistä yhteyksistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä. Tavoitteena on tarjota päätöksenteon ja kehittämisen tueksi tietoa, osaamista ja ymmärrystä siitä, miten suomalainen koulutusjärjestelmä vastaa nykyisiin ja tuleviin haasteisiin.

1 Tiivis yhteenveto koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista

Suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuuksia ovat yli koulutusasteet kattava yhtenäinen arvopohja sekä tavoitteet laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta. Laadunhallinta ja arviointikulttuuri, tutkimusperustainen kehittäminen sekä vahvat yhteistyörakenteet varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin tukevat koko järjestelmän toimintaa. Sitoutunut ja osaava henkilöstö on keskeinen edellytys koulutusjärjestelmän toimivuudelle, kehittämiselle ja laadulle kaikilla koulutusasteilla.

Koulutusjärjestelmän kehittämiseen vaikuttavat yhteiskunnalliset muutokset ja moninaistuminen, väestörakenteen kehitys, resurssien niukkuus, kasvavat tuen tarpeet sekä hyvinvoinnin heikkeneminen. Haasteet näkyvät esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstöpulana, perusopetuksen kasvavina eroina sekä koulujen välillä että niiden sisällä, toisen asteen opiskelijoiden jaksamisen haasteina ja korkeakoulujen riittämättöminä pedagogisina tukirakenteina. Koulutusasteiden välisten nivelvaiheiden sujuvuus on järjestelmän toimivuuden ja oppijan polun kannalta tärkeää. Varhaiskasvatuksella voidaan tukea lasten hyvinvointia ja vahvistaa oppimisvalmiuksia, perusopetuksessa kehittyvä osaaminen vaikuttaa toisen asteen sujuvaan etenemiseen ja edelleen toisen asteen aikana vahvistuva osaaminen luo pohjan korkeakouluopintoihin ja työelämään siirtymiselle.

Koulutusjärjestelmän tulevaisuuden kestävyden kannalta ratkaisevat kehittämisen alueet ovat: 1) tuen rakenteiden ja ohjauksen vahvistaminen, 2) rahoituksen ennakoitavuus ja riittävyys, 3) henkilöstön osaamisen ja johtamisen jatkuva kehittäminen, 4) koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisten oppimismahdollisuuksien edistäminen sekä 5) tietopohjaisuuden vahvistaminen päätöksenteossa ja kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin kulkeva jatkumo edellyttää, että ongelmiin puututaan varhain ja järjestelmällisesti. Laadukkaan varhaiskasvatuksen varmistaminen edellyttää henkilöstöresurssien ja johtajuuden vahvistamista sekä johdonmukaista ja ennakoitavaa päätöksentekoa. Perusopetuksessa korostuvat opetussuunnitelman selkeyttäminen, oppimisen tuen vahvistaminen ja segregaaion ehkäisy. Lukiokoulutuksen kehittämistarpeet liittyvät rahoitukseen, verkoston uudistamiseen, opiskelijoiden hyvinvointiin ja ohjauksen vahvistamiseen. Ammatillisessa koulutuksessa keskeistä on ammatillisen perusosaamisen varmistaminen, työelämässä oppimisen laadun varmistaminen ja riittävät ohjausresurssit. Korkeakouluissa kehittämisen painopiste on osaamisperustaisuudessa, työelämäyhteyksissä, kansainvälisyysosaamisessa ja pitkäjänteisessä rahoituksessa.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kehittäminen edellyttää luotettavaa ja kattavaa tietopohjaa sekä arvioinnin ja laadunhallinnan kehittämistä ja tukea kaikilla koulutusasteilla. Pitkäjänteinen ja riippumaton kansallinen arviointitoiminta tuottaa tietoa ja ymmärrystä sekä tukee varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laadunhallintaa. Kansallisen arviointitoiminnan toimintaperiaatteisiin kuuluu kehittävä arviointi, jossa olennaista on vuorovaikutteisuus, moninäkökulmaisuus sekä eri toimijoiden osallisuuden vahvistaminen koulutuksen kehittämisessä.

Keskeiset arviointitulokset ja kehittämissuhteet koulutusasteittain:

Varhaiskasvatus

- Varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimaa tulee vahvistaa ja ylläpitää
- Varhaiskasvatuksen johtamiseen, johtamisen rakenteisiin ja johtajien tukeen tulee panostaa
- Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksesta tarvitaan lisää arviointitietoa
- Varhaiskasvatuksen systemaattista laadunarviointia tulee jatkaa

- Varhaiskasvatuksen lainsäädännön jatkuva muuttaminen haastaa pitkäjänteistä kehittämistä

Perusopetus

- Vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja ehkäistään eriytymistä
- Turvataan perusopetuksen rahoitus muuttuvissa olosuhteissa
- Selkeytetään opetussuunnitelmaa ja varmistetaan perustaidot
- Tehostetaan oppimisen tukea ja kielitietoista opetusta
- Vahvistetaan henkilöstön osaamista ja hyvinvointia.
- Tuetaan oppilaiden hyvinvointia ja huomioidaan tukea tarvitsevien nuorten tarpeet.

Lukiokoulutus

- Vahvistetaan lukiokoulutuksen verkostoja
- Riittävä rahoitus turvaa lukiokoulutuksen tavoitteiden toteutumisen
- Vahvistetaan oppimisen tukea ja edistetään opiskelijoiden hyvinvointia lukiossa

Ammatillinen koulutus

- Laadukas työelämässä oppiminen edellyttää riittävää ohjausta, tukea ja seurantaa
- Näyttöjen toteuttamista yhteistyössä työelämän kanssa tulee vahvistaa
- Opettajien osaamisesta on huolehdittava, jotta ammatillinen koulutus pystyy vastaamaan työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin
- Opiskelijoiden ohjaukseen ja tukeen tulee panostaa
- Ammattikorkeakouluopintojen kannalta kehitettävää opiskelijoiden viestinnällisissä ja matemaattisissa taidoissa
- Erityisesti ammatillisista perustutkinnoista työllistymisessä on kehitettävää
- Tutkintojärjestelmän kehittämiseksi tarvitaan pitkäjänteinen suunnitelma

Korkeakoulutus

- Korkeatasoisen opetuksen ja pedagogisen osaamisen jatkuvaa kehittämistä tulee vahvistaa.
- Korkeakouluilla tulee olla riittävät resurssit opetukseen ja ohjaukseen, jotta ne voivat vastata opiskelijoiden moninaistuvaan osaamiseen ja tuen tarpeisiin.
- Osaamislähtöisiä opetussuunnitelmia tulee edelleen vahvistaa.
- Opiskelijat tarvitsevat nykyistä enemmän ohjausta ja palautetta oppimisestaan.
- Korkeakoulujen strategista tiedolla johtamista ja laatutyötä tulee vahvistaa tukemaan laadun varmistamista ja toiminnan kehittämistä muuttuvissa olosuhteissa.

2 Arviointitulokset koulutusasteittain

Tutustu seuraavilla sivuilla tarkemmin keskeisiin arviointituloksiin ja kehittämisehdotuksiin koulutusasteittain.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimaa tulee vahvistaa ja ylläpitää

Varhaiskasvatuksen systemaattisella ja pitkäjänteisellä kehittämisellä on pyritty vahvistamaan suomalaisen varhaiskasvatuksen laatua ja tavoitteellisuutta sekä nostamaan osallistumisastetta. Kansalliset arviointimme ovat toistuvasti osoittaneet, että varhaiskasvatuksen laadukasta toteutumista haastaa kiireinen arki, riittämättömät resurssit ja kelpoisten työntekijöiden puute (Repo ym. 2018; Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023). Riittämättömät henkilöstöresurssit vaikeuttavat varhaiskasvatuksen tavoitteellisen toiminnan, kuten kiusaamisen vastaisen työn, toteuttamista, täydennyskouluttautumista ja perehdyttämistä (Harkoma ym. 2025). Riittämättömät resurssit haastavat myös esimerkiksi lapsen tuen toteutumista ja inklusiivisen varhaiskasvatuksen periaatteiden toteuttamista päiväkotien arjessa (Kannel ym. 2023). Arviointiemme perusteella tiedämme myös, että huoltajien näkemys varhaiskasvatuksen laadusta ja sen merkityksestä lasten kasvuun ja oppimiselle on yhteydessä siihen, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei (Kuusiholma-Linnamäki & Siippainen 2021).

Ilman ammattitaitoista ja hyvinvoivaa henkilöstöä ei voida turvata jokaisen lapsen oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Laadukkaan toiminnan ja sensitiivisen vuorovaikutuksen lisäksi ammattitaitoinen henkilöstö on edellytys toiminnan monipuoliselle arvioinnille ja kehittämiselle. Henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen riittävästä resursoinnista tulee huolehtia. **Alan veto- ja pitovoimaa on vahvistettava työn houkuttelevuuden, koulutuksen ja pitkäjänteisen kehittämisen avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle tulee tarjota monipuolista täydennyskoulutusta ja mahdollisuuksia kehittää osaamistaan.**

Varhaiskasvatuksen johtamiseen, johtamisen rakenteisiin ja johtajien tukeen tulee panostaa

Varhaiskasvatuksen johtaminen liittyy keskeisesti varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoiman parantamiseen. Kansallisten arviointiemme (Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023; Siippainen ym. 2021) perusteella päiväkodin johtajalta vaaditaan tänä päivänä laaja-alaista osaamista, ja työhön kohdistuvat odotukset ovat suuria. Samanaikaisesti johtajien työkokonaisuudet ovat kasvaneet, ja koulutetusta henkilöstöstä on pulaa. Yli 60 prosenttia Karvin kyselyyn vastanneista johtajista oli sitä mieltä, että työhön kohdistuvat odotukset eivät ole tasapainossa käytössä olevien resurssien kanssa, ja 56 prosenttia vastasi, ettei ehdi tehdä työtään työaikansa puitteissa (Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023).

Arviointiemme perusteella monipuoliset työtehtävät ja laajat johtamiskokonaisuudet vaativat päiväkodin johtajalta priorisointikykyä ja vahvaa ammattitaitoa. Johtajalla tulee olla vahva visio lapsen edun mukaisesta, tavoitteellisesta varhaiskasvatustyöstä ja ohjata lapsiryhmien pedagogista työtä erityisesti tilanteissa, joissa ryhmästä puuttuu pedagogiikasta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen johtamisessa korostuvat pedagoginen ja didaktinen asiantuntijuus, muutosjohtajuus sekä kyky kehittää toimintakulttuuria. Tämä edellyttää vahvaa koulutusta ja ammatillista osaamista. (Vlasov ym. 2024.) Kasvatustieteen maisterikoulutusta tulee kehittää systemaattisesti, ja kaikkien varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksia

tulee kehittää yhteistyössä ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistokoulutuksen kanssa (Karila ym. 2024).

Päiväkodin johtajalla on keskeinen rooli henkilöstön tukemisessa ja varhaiskasvatuksen laadun varmistamisessa. Johtajien johtamiskokonaisuudet ja alaisten määrät eivät saa kasvaa liian suuriksi. Johtajien osaamista sekä perus- ja täydennyskoulutusta tulee kehittää systemaattisesti.

Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksesta tarvitaan lisää arviointitietoa

Tuore kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu osoittaa, että nykyinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kokonaisuus on vaikuttava, ja lasten osallistumisaste on noussut merkittävästi (Sarvimäki ym. 2026). Kokeilu kuitenkin myös osoittaa, kuinka kelpoinen henkilöstö päätyy useammin työskentelemään isompien lasten ryhmissä. Samaan aikaan arviointimme ovat tuoneet esiin puutteita erityisesti alle kolmevuotiaiden pedagogiikassa. Tulosten mukaan leikkipedagogiikkaa, taidekasvatusta, kielellisesti rikasta vuorovaikutusta tai tutkimiseen kannustavaa toimintaa koskevat tavoitteet eivät toteudu kaikilta osin pienten lasten varhaiskasvatuksessa (Repo ym. 2018; Juutinen ym. 2021). **Koska laajat kansalliset kokeilut ovat painottuneet vanhempiin lapsiin, Karvi toteuttaa vuosina 2026–2027 arvioinnin, joka kohdistuu kolmevuotiaiden ja sitä nuorempien lasten varhaiskasvatukseen. Arviointi on ajankohtainen ja merkityksellinen myös siksi, että kaikkein nuorimpien lasten osuus varhaiskasvatukseen osallistuvista on kasvanut viime vuosina.**

Varhaiskasvatuksen systemaattista laadunarviointia tulee jatkaa

Varhaiskasvatuspalveluiden laadun varmistaminen edellyttää systemaattista arviointia ja tiedolla johtamista. Arviointia tulee tehdä monitasoisesti päiväkodin arjessa, kunta- ja organisaatiotasolla sekä kansallisella tasolla. Karvi on kehittänyt varhaiskasvatuksen arviointia ja laadunhallinnan tukea jo kymmenen vuoden ajan. Karvin johdolla on laadittu teoreettinen arviointimalli ja tutkimusperusteiset varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit, jotka pohjautuvat lakiin, opetussuunnitelmaan ja tutkimukseen (Vlasov ym. 2018).

Karvi ylläpitää kansallista Valssi-laadunarviointijärjestelmää, joka mahdollistaa arviointitiedon keruun, raportoinnin ja lakisääteisten tulosten julkaisemisen varhaiskasvatuksessa. Järjestelmä tukee tiedolla johtamista, kehittämissuunnitelmien laatimista ja on integroitavissa organisaation laadunhallintaan.

Henkilöstön rooli arviointitiedon tulkinnassa ja kehittämistoimien suunnittelussa on keskeinen. Käyttäjäpalautteen mukaan Valssi on lisännyt henkilöstön osallisuutta ja sitoutumista (92–97 %) ja auttanut parantamaan varhaiskasvatuksen laatua. Jopa puolet vastaajista kokee Valssin jo luontevaksi osaksi laadunhallintaa (Karvi 2025). Palautteen perusteella Valssi on osoittautunut tehokkaaksi ja helppokäyttöiseksi järjestelmäksi, joka tukee vaikuttavaa, osallistavaa ja tietoon perustuvaa kehittämistyötä (Karvi 2024; 2025).

Karvi on vakiinnuttanut asemansa varhaiskasvatuksen arviointiviranomaisena, ja tämä näkyy Karvia koskevissa sidosryhmäkyselyissä annettuina toistuvina positiivisina arvioina. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvioinnin systemaattinen kehittäminen, laadun monitahoinen määrittely ja digitaalisen arviointijärjestelmän luominen ovat herättäneet kasvavaa kansainvälistä kiinnostusta suomalaista varhaiskasvatuksen arviointia kohtaan. **Varhaiskasvatuksen laadun varmistaminen ja kehittäminen edellyttää monipuolista arviointia. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen systemaattisen laadunarvioinnin ja kansallisen tietopohjan vahvistamista jatketaan myös tulevina vuosina.**

Varhaiskasvatuksen lainsäädännön jatkuva muuttaminen haastaa pitkäjänteistä kehittämistä

Varhaiskasvatuksen kenttää on viime vuosina kuormittanut lainsäädännön ja ohjausasiakirjojen toistuva muuttuminen lyhyellä varautumisajalla. Vaikka monet uudistuksista ovat olleet tärkeitä ja perusteltuja, on niiden toimeenpano edellyttänyt järjestäjiltä nopeaa reagointia ja resursseja. Säästöjen sijaan muutokset ovatkin tuottaneet usein lisäkustannuksia sekä paikallisille että meille kansallisille toimijoille. Vaarana on, että lukuisat ja toisinaan ristiriitaiset esitykset vahvistavat mielikuvaa varhaiskasvatuksen hajanaisesta päätöksenteosta, ja lisäävät painetta jo valmiiksi kuormittuneelle kentälle. Purkamalla toiminnan laadukasta toteuttamista tukevia rakenteita tuotetaan varhaiskasvatukseen heikennyksiä, joiden seuraukset voivat ulottua laajalle. Arviointituloksemme ovat osoittaneet systemaattisesti, että kansallisten uudistusten juurruttaminen osaksi arjen toimintaa on ollut haastavaa, koska ohjausjärjestelmä on ollut jatkuvassa muutoksessa (ks. esim. Repo ym. 2018; 2019; Kannel ym. 2023; Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023).

Varhaiskasvatuksen resurssien varmistaminen ja vahvistaminen kertovat yhteiskunnan arvoista ja siitä, miten pienten lasten tarpeet ja oikeudet otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa. **Varhaiskasvatuksen päätöksenteon tulee olla harkittua, ja perustua monipuoliselle tutkimus- ja arviointitiedolle, ennakkoinnille ja kattavalle vaikutusten arvioinnille, jossa huomioidaan taloudellisten vaikutusten lisäksi päätösten vaikutukset lapsiin ja perheisiin. On tärkeää, että yhteiskuntamme kaikkein pienimpien lasten oikeuksista ja tarpeista huolehditaan aktiivisesti.**

Lähteet:

Harkoma, S., Marjanen, J., Juntila, N., Sainio, M., Stoor-Grenner, M. & Tiihonen, M. (2024). [Arviointi kiusaamisen vastaisesta toiminnasta sekä lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 27:2024

Juutinen, J., Siippainen, A., Marjanen, J., Sarkkinen, T., Lundkvist, M., Mykkänen, A., Raitala, M. Rissanen, M.-J. & Ruokonen, I. (2021). [Pedagogisia jatkumaita ja ilmaisun iloa! – Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 9:2021.

Kannel, L., Kuusiholma-Linnamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A., & Kulmala, V. (2023). [Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 28:2023.

Karila, K., Rantala, K., Rusi, M., Davidsson, S., Helakari, P., Holsti, E., Keloneva, R., Kytölaakso, K., Malkamäki, L., Valkonen, S., Frisk, T., Mustonen, K., Sarkkinen, T. & Huhtanen, M. (2024). [Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa 2023: Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 7:2024.

Karvi. (2024). [Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja arvioinnin tunnuslukuja: Valssi-laadunarviointijärjestelmän käyttötilasto 2024](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Karvi. (2025). [Valssi-laadunarviointijärjestelmän käyttötilasto 2025 ja Leikki varhaiskasvatuksessa - yhteenveto](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Kuusiholma-Linnamäki, J. & Siippainen, A. (2021). [Yhteenveto viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuskokeilun arvioinnista vuosina 2018–2021](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 12:2021.

Kuusiholma-Linnamäki, J., Sarkkinen, T., Vlasov, J., Fonsén, E., Heikkinen, S., Hjelt, H., Lahtinen, J., Lohi, N., Mäkelä, M., Siippainen, A. (2023). [Päiväkodin johtajan työ: Johtamiskokonaisuudet, varajohtamisen rakenteet](#)

[ja johtajan työhön kohdistuvat odotukset | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 29:2023.

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö A., & Hjelt, H. (2019). [Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#) Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019.

Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Eskelinen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Hjelt, H., & Marjanen, J. (2018). [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 16:2018.

Sarvimäki, M., Holvio, A., Kuusiholma-Linnamäki, J., Sulkanen, M., Alasuutari, M., Harju, K. Harjunen, O., Izadi, R., Kalland, M., Laakso, M-J., Lerkkanen, M-K., Muhonen, H., Ruutiainen, V., Räsänen, P., Salo, A-E., Salo, S., Saranko, L., Suorsa, T., Upadyaya, K. & Villanen, H. (2026). [Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu: Loppuraportti.](#) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:2.

Siippainen, A., Sarkkinen, T., Vlasov, J., Marjanen, J., Fonsén, E., Hjelt, H., Heikkinen, S., Lohi, N., Lahtinen, J. & Mäkelä, M. (2021). ["Yhdessä yritetään tehdä parasta mahdollista varhaiskasvatusta ja laatua jokaisen lapsen päivään" – Varhaiskasvatuksen moninaiset johtamisrakenteet ja johtaminen.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 23:2021.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). [Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018.

Vlasov, J., Sarkkinen, T. & Harkoma, S. 2024. [Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii kestäviä poliittisia päätöksiä.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Policy Brief 1:2024.

2.2 Perusopetus ja lukiokoulutus

Perusopetus

[Eriarvoistuminen ja alueelliset erot edellyttävät rakenteiden ja sisältöjen kokonaisvaltaista kehittämistä](#)

Koulutuksen järjestämisen kokonaisuus konkretisoituu aina yksittäisessä koulussa, jonka toimintakulttuuri vaikuttaa lasten ja nuorten arkeen. Oppimiseen vaikuttavat koulun lisäksi myös esimerkiksi kaveripiiri, opettajasuhteet, perheiden odotukset sekä se, millaisessa ympäristössä nuoruutta eletään. Alueelliset erot ovat merkittäviä: maaseudulla ja kaupungeissa sekä niiden eri osissa kasvavien nuorten arki, koulutukseen liittyvät mahdollisuudet ja valinnat eroavat toisistaan, mikä heijastuu myös oppimistuloksiin. Siksi koulutuksen rakenteita ja opetuksen sisältöjä on tarkasteltava kokonaisuutena, joka huomioi erilaiset kasvu-ympäristöt ja oppijoiden moninaiset tarpeet. (Saarinen ym. 2021.)

Perusopetuksen keskeisiä kehittämistarpeita ovat opetussuunnitelman perusteiden selkeyttäminen, riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki, segregaatien ehkäisy, maahanmuuttotilanteiden oppilaiden perustaitojen varmistaminen ja koulu-yhteisöjen hyvinvoinnin vahvistaminen. Perusopetuksen uudistamisessa monipuolinen opettajankoulutus ja opettajien täydennyskoulutusmahdollisuudet ovat avainasemassa. Riittävästä rahoituksesta perusopetuksen järjestämiseen on huolehdittava, jotta yhdenvertaisuus ja saavutettavuus voidaan turvata eri puolilla Suomea. Ilman riittäviä resursseja perusopetuksen laatu ja tasa-arvo eivät ole

toteutettavissa. Tämä muodostaa perustan sille, että jokainen lapsi ja nuori saa laadukasta opetusta riippumatta taustastaan ja asuinpaikastaan.

Opetussuunnitelman perusteiden selkeyttäminen on keskeinen keino varmistaa yhtenäisen perusopetuksen toteutuminen ja tukea kouluja eri puolilla maata. Konkretisoimalla sisältöjä ja selkeyttämällä tavoitteita voidaan vahvistaa perustaitojen opetusta ja vähentää tulkinnanvaraisuutta. Kansallisen tason ohjaus ja tuki ovat välttämättömiä myös paikallisten opetussuunnitelmien roolin selkeyttämisessä ja vahvistamisessa. Samalla perusopetuksen laatua ja oppimistuloksia tulee seurata systemaattisesti. Kansallinen arviointi ja laadunhallinta tuottavat luotettavaa tietoa, joka on edellytys yhdenvertaisuuden turvaamiselle ja vaikuttavalle päätöksenteolle. Ilman tietoon perustuvaa ohjausta ei voida kohdentaa resursseja oikein tai nostaa oppimistuloksia. Riittävä panostus arviointiin varmistaa, että koulutusjärjestelmä kehittyy johdonmukaisesti.

Turvataan koulutuksellinen tasa-arvo kaikille

Koulutuksellisen tasa-arvon varmistaminen on lähivuosien tärkeimpiä koulutuspoliittisia kysymyksiä. Oppilasmäärien pieneneminen ja toisaalta voimakas kasvu suurimmissa kaupungeissa, opetustarpeiden monimuotoistuminen sekä kouluverkon harventuminen nostavat oppilaskohtaisia kustannuksia sekä haastavat yhä enemmän koko koulutusjärjestelmää. Opetuksen järjestämisedellytykset vaihtelevat paikallisesti, ja siksi tulee varmistaa, miten sekä väestökehitykseltään taantuvien kuntien että nopeasti kasvavien kaupunkien oppilailla säilyvät yhdenvertaiset oikeudet perusopetukseen. Linjauksia tarvitaan esimerkiksi siitä, millaisissa tilanteissa sekä millaisilla edellytyksillä ja ratkaisuilla perusopetusta voidaan antaa etäyhteyksin.

Myös koulujen välinen ja sisäinen eriytyminen on lisääntynyt (Metsämuuronen & Nousiainen 2023). Segregaation ehkäisy on keskeistä koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamisessa. Lähikouluperiaate ja tarveperusteinen rahoitus tasoittavat lähtökohtien eroja. Opetustoimen henkilöstön koulutus luo edellytyksiä yleissivistävän koulutuksen laadulle. Erityistä huomiota tulee kiinnittää täydennyskoulutuksen systemaattisuuteen, osallistumisen mahdollistamiseen ja riittävään rahoitukseen. Pelkästään koulun tasolle kohdennetut toimet eivät riitä kaventamaan eroja, mikäli eriytyminen on seurausta myös alueellisista ja yhteiskunnallisista rakenteista.

Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on edelleen tärkeä teema koulutuksessa. Tyttöjen ja poikien väliset erot oppimisessa eivät selity kognitiivisilla eroilla. Karvin arvioinnin (Saarinen ym. 2021) mukaan oppimistulokset ovat viime vuosina polarisoituneet sekä tyttöjen että poikien keskuudessa: molemmissa ryhmissä on sekä hyvin että heikosti osaavia oppilaita. Huomio on usein kohdistunut poikien heikompaan osaamiseen (esim. suomen kielessä ja kirjallisuudessa; Kauppinen & Marjanen 2020), mutta osaamiserot ovat kasvaneet myös tyttöjen välillä. Keskiarvoerot eivät siis johdu kaikkien poikien heikosta osaamisesta, vaan siitä, että heikosti osaavia poikia on suhteellisesti enemmän. Kouluissa on myös tyttöjä, joiden oppimisesta olisi syytä olla huolissaan.

Kasvatus ja koulutus ovat kiinteä osa lasten ja nuorten elämää, mutta on tärkeää huomioida, että niitä ei tule tarkastella irrallisina muista yhteiskunnallisista tekijöistä. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat päätökset, kuten sosiaaliturvan leikkaukset, heijastuvat lasten koulunkäyntiin ja oppimiseen. Oppilaiden osaamiserot liittyvät vahvasti perheiden ja alueiden sosiaaliin, koulutuksellisiin ja taloudellisiin eroihin. Taloudellisesti kuormittuneessa tilanteessa huoltajilla ei aina ole mahdollisuuksia tukea lapsen koulunkäyntiä tai harrastuksia, vaikka tuki olisi oppimisen kannalta ratkaisevaa (Ukkola ym. 2020; Ukkola & Metsämuuronen, 2023; Ukkola ym. 2025).

Kehitetään koulutuksen rakenteita vastaamaan muuttuvaa väestöä ja moninaistuvia tarpeita

Yhteiskunnan monimuotoistuessa ja väestökehityksen muutoksissa samat ratkaisut ja rahoitusmallit eivät toimi kaikille opetuksen järjestäjille ja kaikille oppilaille. Lapsimäärän pieneneminen, tarpeiden

monimuotoistuminen ja kouluverkon harventuminen nostavat oppilaskohtaisia kustannuksia ja haastavat opetuksen järjestämistapoja. Etäyhteyksin toteutettavan opetuksen mahdollisuuksia on perusteltua tarkastella tilanteissa, joissa lähiopeus ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista (esim. saamen kielten opetus) (Härmälä ym. 2023). Näiden kysymysten käsittely edellyttää tutkimus- ja arviointitiedon ohella myös laajempaa yhteiskunnallista keskustelua ja lapsen edun tarkastelua.

Uudistetaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet perustaitojen varmistamiseksi

Opetussuunnitelman perusteissa perustaidot tulee määritellä selkeämmin sekä konkretisoida ja selkeyttää eri vuosiluokkien tavoitteita ja arviointikriteereitä. Perusteita on viime aikoina uudistettu osissa, mikä ei ole kokonaisuuden kannalta kestävä ratkaisu. Viimeisten kymmenen vuoden aikana suomalainen yhteiskunta ja myös perusopetus ovat muuttuneet paljon. Oppilailla on yhä moninaisempia kieli- ja kulttuuritaustoja sekä tuen tarvetta. Opetussuunnitelman perusteet tulee uudistaa kokonaan vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Paikallisten opetussuunnitelmien tehtävää tulee selkeyttää, erityisesti opetuksen järjestäjien välisen yhteistyön näkökulmasta. Yhteistyön vahvistaminen opetussuunnitelmatyössä mahdollistaa paikallisten linjausten yhtenäistämisen, vähentää hajanaisuutta ja edistää opetuksen valtakunnallista yhdenmukaisuutta.

Perusopetuksen arvioinnin kriteereistä (Opetushallitus 2020 ja 2023) huolimatta eri oppilaitosten antamat arvosanat eivät täysin vastaa toisiaan. (Metsämuuronen & Nousiainen 2023.) Esimerkiksi pitkittäisarvioinnin 6. luokan mittauksen perusteella äidinkieli- ja kirjallisuudessa vain 16 prosenttia oppilaista ylisi hyvään osaamiseen, vaikka suurin osa sai lukuvuositodistukseen arvosanan 8–10. Tämä viittaa siihen, että osaamisen ja arvioinnin välillä on ristiriitaa. Osa oppilaista ei saavuta opetussuunnitelman tavoitteita riittävällä tasolla (Ukkola ym., 2025). Luotettava ja yhdenmukainen arviointi on tärkeää koulupolun alusta saakka, jotta arviointi olisi yhdenvertaista ja oppimisen ja osaamisen haasteisiin voitaisiin reagoida oikea-aikaisesti. Esimerkiksi ensimmäisillä luokilla hankittu riittävä luku- ja kirjoitustaito on edellytys uuden oppimiselle. Oppilasarvioinnin suhteen olisi tärkeää selventää opetussuunnitelman perusteita. Epäselväksi jää esimerkiksi se, miten maahanmuuttotaustaisen oppilaan kehittyvä opetuskielen taito otetaan huomioon käytännössä. (Laimi ym. 2024)

Karvin oppimistulosten arvioinneilla kerätään valtakunnallista tietoa perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden tavoitteiden saavuttamisesta eri oppiaineissa. Oppimistulosarviointeja tulee jatkossa voida toteuttaa nykyistä systemaattisemmin, jotta niillä saadaan kattavampaa ja ajantasaisempaa tietoa. Arviointeja tulee voida järjestää jo ennen perusopetuksen päättövaihetta. Karvin arviointien mukaan (esim. Ukkola ym. 2025) erot oppimistuloksissa ja koulunkäyntivalmiuksissa näkyvät jo varhaisessa vaiheessa ja kasvavat koulupolun aikana. Sosioekonominen tausta, kielitausta ja oppilaan lähtötaso koulunkäynnin alussa vaikuttavat voimakkaasti oppimiseen ja opinnoissa etenemiseen. Osaamisen eriytyminen jatkuu koulupolun aikana heikosti ja hyvin menestyvien oppilaiden välillä.

Edistetään kielitietoisuutta ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimista

Osalla maahanmuuttotaustaisista oppilaista voi olla haasteita perustaidoissa, kuten luku- ja kirjoitustaidossa sekä matemaattisissa valmiuksissa. Lisäksi tieto oppilaiden aiemmasta kouluhistoriasta ei aina siirry yhtenäisesti kouluihin tai koulujen välillä. Tilanteen parantamiseksi tarvitaan kansallinen malli myöhään maahan tulleiden vastaanottoon sekä yhtenäiset käytännöt tiedonkulun varmistamiseksi. (Laimi ym. 2024)

Kielitietoisuuden juurruttamiseksi osaksi jokaisen opettajan työtä tarvitaan tietoisia toimia.

Opetussuunnitelman perustetyössä on selkeytettävä kielitietoisuuteen liittyviä käsitteitä ja sen toteutusta eri oppiaineissa. Kielitietoisuuden opetuksen työtavat ja toteutuminen vaihtelevat kouluittain, joten niiden

vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla on välttämätöntä. (Laimi ym. 2024) Opetuskielen tukea tulisi olla riittävästi tarjolla koko perusopetuksen ajan, jotta oppilaat voivat saavuttaa oppimistavoitteensa.

Karvin arviointien mukaan nykyinen koulutusjärjestelmä ei vielä takaa kaikille maahanmuuttotaustaisille oppijoille riittäviä valmiuksia jatkokoulutukseen ja työelämään. Kielen oppiminen – suomen tai ruotsin – on keskeinen osa oppimista, osallisuutta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Kieli toimii sekä oppimisen välineenä että sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistajana. On tärkeää, että oppilaitosten toimintakulttuurissa tunnustetaan kielen merkitys ja tuetaan sen oppimista arjen tilanteissa ja osana sosiaalista elämää (Ukkola & Metsämuuronen, 2023). Kotoutumisen ja integroitumisen tueksi on tärkeää huomioida, että siihen tarvitaan myös laajaa tukea koulujen ja oppilaitosten ulkopuolella. Ilman aktiivista kielen käyttöä arjessa kielen oppiminen jää kouluopetuksen ja oppikirjojen varaan, mikä ei edistä tehokasta oppimista eikä osallisuuden rakentumista. (Hievanen ym. 2023.)

Seurataan ja parannetaan oppimisen tuen riittävyttä ja toimivuutta

Oppimisen tuen uudistus on tullut yleissivistävässä koulutuksessa voimaan 1.8.2025. Tukitoimien kattavuudesta, oikea-aikaisuudesta ja vaikutuksista tarvitaan systemaattista seuranta- ja arviointitietoa.

Uudistusta pohjustaneessa Karvin arvioinnissa (Kamppi ym. 2024) todettiin, että kouluissa onnistutaan melko heikosti huomioimaan oppilaiden yksilöllisiä tarpeita sekä tekemään oppilaiden osaamistasoon perustuvia ryhmittelyjä. Eriyttämistä ja joustavia opetusjärjestelyjä ei pidetty riittävinä tukikeinoina auttaa yhdenvertaisesti kaikkia oppilaita saavuttamaan opetussuunnitelman perusteissa kuvattuja tavoitteita. Opetusryhmissä oli paljon tukea tarvitsevia oppilaita, ja tarpeet olivat hyvin moninaisia. Eniten tukea tarvitsevat sekä ylöspäin eriyttämistä kaipaavat oppilaat saivat vähiten tukea. Opettajat joutuivat madaltamaan tavoitteita, jotta perusasiat tulivat opetuksi. Tuen toteuttaminen oli erityisen haastavaa yläkoulun aineenopettajajärjestelmässä.

Eriyttämisen ja joustavien opetusjärjestelyjen lisäksi tarvitaan edelleen erityisluokkia ja pienryhmiä, mutta paikkoja ei ole riittävästi. On tärkeää kehittää tukipalveluja, ryhmittelymahdollisuuksia ja varmistaa riittävä määrä pienryhmä- ja erityisluokkapaikkoja. Lisäksi tarvitaan muutoksia rakenteisiin, kuten tuntikehykseen, tuntimääriin, yhteissuunnittelu-aikaan, palkkaukseen, jakotunteihin, palkitsemiseen, opettajaryhmien työnkuviin, yhteisiin käytänteisiin ja pedagogiseen johtamiseen.

Mahdollistetaan opetushenkilöstön ja koulunkäyntiohjaajien osaamisen jatkuva kehittäminen

Useissa Karvin arviointien kehittämissuosituksissa on nostettu esiin opettajien koulutustarpeita. Yhdeksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi on havaittu opettajien arviointiosaamisen kehittäminen (ks. esim. Laimi ym. 2024; Härmälä & Marjanen 2022). Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa (Atjonen ym. 2019) havaittiin, että perusopetuksen päättöarvioinnin arvosanojen muodostuminen oli epätarkka yhdistelmä tavoitteiden keskimääräistä saavuttamista, oppijan osaamista päättöarvioinnin toteutumisajankohtana ja muita tekijöitä. Arviointiperusteissa oli eroja koulun koon, oppiaineiden, opettajien kokemuksen sekä perusopetuksen ala- ja yläluokkien kesken.

Oppimisen tukeen liittyvät koulutustarpeet ovat nousseet vahvasti esiin Karvin arvioinneissa. Opettajan- ja rehtorikoulutus ei ole tarjonnut riittäviä valmiuksia erilaisten oppijoiden tarpeiden huomioimiseen. Täydennyskoulutukselta toivotaan käytännönläheisyyttä ja erityispedagogiikan vahvempaa sisällyttämistä opettaja- ja rehtoriopintoihin. Myös koulunkäynninohjaajien ja sivistystoimenjohtajien koulutus on tärkeää. Vaikka moni opettaja on hankkinut lisävalmiuksia itsenäisesti, opetustoimen henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutus ei saa jäädä yksilön oman aktiivisuuden varaan (Kamppi ym. 2024).

Koulunkäynninohjaajien määrä on puolitoistakertaistunut vuodesta 2013 vuoteen 2023. Heidän roolinsa kouluissa on kasvanut, joten tutkinnon suorittamismahdollisuuksia tulee edistää ja mahdollistaa osaamisen jatkuva kehittäminen (Kamppi ym. 2024). Kelpoisuusvaatimukset, tehtävät ja vastuut ovat kuitenkin määritelty

puutteellisesti ja epätarkoituksenmukaisesti, mikä aiheuttaa epätietoisuutta kunnissa ja kouluissa esimerkiksi etäopetusta toteutettaessa (Härmälä ym. 2023).

Vahvistetaan oppilaiden ja koko koulu yhteisön hyvinvointia

Oppilaiden ja koko koulu yhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen on läpileikkaava edellytys oppimiselle. Turvallinen ja oppimismyönteinen ilmapiiri, oppimismotivaation vahvistaminen, kohtuulliset ryhmäkoot, opiskelutaitojen tukeminen sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen tukevat kaikkien oppilaiden osaamisen kehittymistä. Toimiva yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on välttämätöntä, jotta oppilaiden tuen tarpeisiin voidaan vastata kokonaisvaltaisesti.

Oppivelvollisuuden laajentuminen on vahvistanut ohjauksen rakenteita, mutta ohjauspalvelujen saatavuus ja toteutus vaihtelee. Nivelvaihe- ja valmentavien koulutusten alueellista koulutustarjontaa ja koulutuspaikkojen riittävyttä tulee edistää (Jokio ym. 2024). Noin kuusi prosenttia nuorista jää edelleen ilman toisen asteen tutkintoa tai koulutuspaikkaa. Tarvitaan vahvempia nivelvaiheen ohjausmalleja, parempaa psykologipalvelujen saatavuutta ja kohdennettuja tukitoimia erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville nuorille. Koulujen työympäristön, työrauhan, ilmapiirin ja yhteistyön sekä yhteis- ja samanaikaisopettajuuden edistäminen on keskeistä, jotta opettaja-ammatin vetovoimaisuus säilyy myös jatkossa.

Luokanohjaajien tehtävää oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa tulee kouluissa resursoida vahvemmin. Oppilaiden yläkouluun kiinnittymisen tukemisessa luokanohjaajien rooli on merkittävä, mutta jopa kolmannes opettajista ei koe luokanohjaajana toimimista itselleen mieluisaksi tehtäväksi. Arviointitulosten (Kamppi ym. 2024) perusteella opettajat kokevat, että heillä ei ole riittävästi aikaa oman ryhmän toiminnan tukemiseen, poissaolojen seuraamiseen tai niiden selvittämiseen. Luokanohjaajien tehtävää tulisi resursoida vahvemmin sekä kehittää malleja luokanohjaajan työtä tukevien rakenteiden, ryhmän toiminnan, monialaisen yhteistyön sekä oppimisen tuen toteuttamiseen.

Oppivelvollisuus uudistus etenee, mutta tukea tarvitsevien nuorten haasteet jatkuvat

Oppivelvollisuuden laajentuminen on vahvistanut ohjauksen rakenteita ja lisännyt tietoisuutta nuorten koulutuspolkujen tukemisesta. Karvin arvioinnit opinto-ohjauksen uusista muodoista (Jokio ym. 2024) ja koulupudokkaista toisen asteen oppivelvollisessa koulutuksessa (Kilpeläinen & Rumpu 2025) osoittavat, että uudistuksen peruseriaatteet toimivat: valtaosa nuorista siirtyy toiselle asteelle ja jatkaa opintojaan.

Arviointien mukaan ohjauksen rooli on vahvistunut kaikilla koulutusasteilla. Ohjauksen jatkumo perusopetuksesta toiselle asteelle, yksilöllinen ohjaus, nivelvaiheen tiedonsiirto ja moniammatillinen yhteistyö ovat keskeisiä nuorten koulutuspolkujen tukemisessa. Uudet ohjauksen muodot, kuten TUVA-koulutus ja monikanavaiset ohjauspalvelut, ovat parantaneet ohjauksen saavutettavuutta, mutta palveluiden resurssit ja saatavuus vaihtelevat edelleen, mikä heikentää vaikuttavuutta erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kohdalla.

Koulupudokkuutta koskevan arvioinnin mukaan noin kuusi prosenttia oppivelvollisista jäi ilman tutkintoa tai kelvollista koulutusta 3,5 vuotta perusopetuksen päättymisen jälkeen. Valtaosa pudokkaista oli ammatillisessa koulutuksessa ja usein saanut erityisen tuen päätöksen jo perusopetuksessa. Tämä osoittaa, että osa nuorista tarvitsee vahvempaa tukea siirtymävaiheessa ja toisen asteen opintojen aikana.

Nivelvaiheen koulutukset, erityisesti TUVA, tukevat hyvin tukea tarvitsevien nuorten etenemistä ja tarjoavat joustavan väylän sekä lukio- että ammatillisiin opintoihin. Jotta koulutuksen mahdollisuudet toteutuvat täysimääräisesti, sen toteutusmuotoja tulee kehittää matalan kynnyksen oppimisympäristöillä, yhteistyöllä työpajatoimijoiden kanssa sekä turvaamalla koulutuksen alueellinen kattavuus.

Kokonaisuutena oppivelvollisuuden laajentuminen on ollut rakenteita vahvistava reformi, mutta sen täysimääräinen onnistuminen edellyttää edelleen kohdennettuja tukirakenteita, yhdenvertaista palvelujen

saavutettavuutta sekä riittävää ohjauksen resursointia. Erityisesti tukea tarvitsevien nuorten kohdalla on tärkeää varmistaa, että he saavat riittävän tuen oikea-aikaisesti ja joustavasti.

Lukiokoulutus

Vahvistetaan lukiokoulutuksen verkostoja

Väestömuutosten vuoksi tulevina vuosikymmeninä kansallisten, alueellisten ja paikallisten toimijatahojen merkitys tulee korostumaan. Ikäluokkien pieneneminen, kuntien toimintaympäristön eriytyminen ja julkisen talouden tilanne edellyttävät lukiokoulutuksen järjestämisen uudistamista, jotta koulutuksen saavutettavuus ja sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen voidaan taata myös jatkossa erilaisilla alueilla sekä suomen ja ruotsin kielillä. Karvin lukiokoulutuksen järjestämisen reunaehtojen arvioinnin (raportti julkaistaan 2026) kyselyyn vastanneiden rehtoreiden mukaan kolmessa neljäsosassa lukioita on jo tällä hetkellä yhteisiä opettajia perusopetuksen kanssa. Lukiokoulutuksen yhteistyö perusopetuksen kanssa on elintärkeää myös perusopetuksen järjestämiseen kunnissa sekä sivistyksellisten oikeuksien toteutumisessa.

Lukiokoulutuksen järjestämistä ja toteuttamista edesauttaa koulutuksen ja opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä, yli oppilaitos- ja järjestäjärajojen. Yhteistyötä tarvitaan sen sijaan, että jokainen lukio toteuttaa lukiokoulutusta yksin yhä ahtaammissa olosuhteissa. Nykyisiä lukioverkostoja tulee vahvistaa ja tukea. Lisäksi tarvitaan enemmän lukioiden hyödynnettävissä olevia yhteisiä rakenteita, esimerkiksi yhteistyöverkostoja ja opintojaksoja, joita ei ole järkevää kaikkien kehittää yksin. Yhteistyötä korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen, työelämän ja vapaan sivistystyön kanssa kannattaa suunnitella ja toteuttaa yhdessä. Pedagoginen johtaminen on avainasemassa opetussuunnitelman toteuttamisessa ja koulutuksen kehittämisessä lukiossa. Lukion koko henkilöstön välistä yhteistyötä, kokemusta työn mielekkyydestä ja kiinnostusta opetuksen kehittämiseen tulee vaalia ja vahvistaa.

Turvataan lukiokoulutuksen tavoitteiden toteutuminen riittävällä rahoituksella

Lukiokoulutuksen rahoituksen riittävyys on tärkeää opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumiseksi. Tällä hetkellä kunnat rahoittavat lukiokoulutusta lakisääteisen asukasperusteisen osuuden lisäksi myös omalla rahoituksellaan, mutta kuntien taloustilanne on monin paikoin haastava. Jatkossa ei ole varmaa, että kunnat voivat samalla tavalla täydentää valtion rahoitusta. Tämän vuoksi valtion rahoitusjärjestelmää olisi tarpeen tarkastella ja arvioida, mukaan lukien rahoituslain 23b §:n leikkausten vaikutukset (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 2009/1705).

Lukiokoulutusta kehitetään ja toteutetaan myös erillisillä valtionavustuksilla ja muilla hankerahoituksilla. Jatkuva hankerahoituksen hakeminen ja hankkeiden toteuttaminen työllistävät lukioita ja vievät opettajien ja rehtoreiden työaika ja voimavaroja (Saarinen ym. 2023). Koulutuksen järjestäjillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia paikata rahoitusta esimerkiksi hankerahoituksen avulla, mikäli perusrahoitus on puutteellista. Lukiokoulutuksen järjestämisen rahoitukseen on kohdistunut useita muutoksia viimeisten vuosien aikana, joista viimeisen astui voimaan 1.1.2026.

Vahvistetaan oppimisen tukea ja edistetään opiskelijoiden hyvinvointia lukiossa

Erityisopettajien mukaan (Hellgren ym. 2024) lukio-opiskelijoiden oppimisen haasteet ovat lisääntyneet viime vuosina. Sekä kansallisissa oppimistulosarvioinneissa että kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että perusopetuksen päättävien nuorten osaaminen esimerkiksi lukemisessa ja matematiikassa on heikentynyt. Koska erityisopetuksen piiriin kuuluvien oppilaiden osuus on lisääntynyt perusopetuksessa jatkuvasti 2000-luvulla, samansuuntaista kehitystä on odotettavissa myös tulevaisuudessa. Tämä kehityssuunta tuo lisähaasteita lukiokoulutukseen ja haastaa samalla lukioiden perinteiset toimintakulttuurit.

Monessa kunnassa taloudellinen tilanne on haastava, mikä vaikeuttaa lukioiden resursointia. Laajat oppimisen tukeen liittyvät kehittämisvaatimukset ja -tarpeet edellyttävät siten myös valtion rahoituksen lisäämistä lukiokoulutukseen. ”Koko lukio tukee” -periaatteen toteutuminen vaatii henkilöstön osaamisen vahvistamista. Jotta kaikki pystyvät antamaan tukea omassa roolissaan, tulee opetushenkilöstön erityispedagogiseen osaamiseen panostaa (Saarinen ym. 2024).

Tulevina vuosina lukioissa on yhä enemmän oppimisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita (Hellgren ym. 2024; Saarinen ym. 2025). Myös opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen tulee olemaan entistä keskeisemmässä asemassa lukioiden toiminnassa. Opettajat tarvitsevat oppimisen tukeen ja eriyttämiseen liittyvää täydenniskoulutusta. Vaikka lukiot tekevät paljon hyvinvoinnin edistämiseksi, niin siitä huolimatta toimenpiteet ja opiskelijoiden tarpeet eivät kohtaa riittävästi. Monet opiskelijat kokevat, että heidän hyvinvointiosaamisensa ei ole kehittynyt myönteisesti lukio-opintojen aikana. Lukioissa järjestetään paljon erilaista hyvinvointitoimintaa, mutta lukioissa tulisi henkilökunnalla olla mahdollisuus osana arjen toimintaa kohdata opiskelijat yksilöinä ja kuulla heitä. Henkilökuntaa ei ole kaikkialla riittävästi, ja esimerkiksi psykologipalveluissa on puutteita.

Lähteet

Atjonen P., Laivamaa, H., Levonen, A., Orell, S., Saari, M., Sulonen, K. Tamm, M., Kamppi, P., Rumpu, N., Hietala, R. Immonen, J. 2019. ”Että tietää missä on menossa” -Oppimisen ja osaamisen arviointin perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. [KARVI_0719.pdf](#)

Hellgren, J., Saarinen, J., Marjanen, J., Lepola, L., Pullinen, H., Ahola, S., Engblom-Pelkkala, K., Eriksson, M., Fredriksson, P., Hynönen, I., Karjalainen, T. & Värri, K. 2024. [KARVI_1124 Oppimisen tuki Lukiokoulutuksessa](#). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 11:2024.

Hievanen, R., Laimi, T., Ukkola, A., Venäläinen, S. & Väättäinen, H. 2023. Eriarvoistumisen ehkäiseminen edellyttää maahanmuuttotilanteen väestön kieli- ja perustaitojen turvaamista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Policy brief 7:2023. Helsinki.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Karvi_Policy-brief_0723.pdf

Härmälä M., Sarivaara E., Laihonon P. & Huhtanen M. 2023. ”PALJON ON TEHTY, MUTTA PALJON ON VIELÄ KEHITETTÄVÄÄ” – Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuspilotin arviointi 2022. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 3:2023.

Härmälä, M., Marjanen, J. 2022. [Englantia koronaepidemian aikana: A-englannin osaaminen 9. luokan lopussa keväällä 2022](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22:2022.

Kauppinen, M. & Marjanen, J. 2020. [Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen?](#) Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 13:2020.

Kilpeläinen, P. & Rumpu, N. 2025. [Koulupudokkaat toisen asteen oppivelvollisessa koulutuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 3:2025.

Jokio, K., Myllykoski-Laine, S., Seppälä, S., Marjanen, J., Nousiainen, S., Bodö, Å., Honkala AM., Ikola, P., Kalalahti, M., Kiilakoski, T., Lehtinen, T-M., Liiten, J., Rovio M., Sinisalo, A. & Tilli, V. 2024. [Opinto-ohjauksen uusien muotojen arvioinnin loppuraportti](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 25:2024.

Kamppi, P., Rumpu, R., Huhtanen, M., Jokinen, M., Kartimo-Kröger, S., Roiha, A., Rämä, I., Sjöström, M. 2024. [Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt osana oppimisen ja koulunkäynnin tukea perusopetuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2024.

Laimi, T., Venäläinen, S., Saarinen, J., Seppälä, S., Hietala, R., Kaivola, J., Merimaa-Jovanovic, R., Sulonen, K. & Yeasmin, J. 2024. [Myöhään maahan tulleet oppilaat koulupolulla – Kehittävä arviointi maahanmuutto-taustaisten oppilaiden koulunkäyntivalmiuksia tukevassa toimenpideohjelmassa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 20:2024.

Metsämuuronen, J. & Nousiainen, S. 2023. [MATEMATIIKKA COVID-19-PANDEMIAN VARJOSSA II – Menetelmälliset ratkaisut matematiikan 9. luokan arvioinnissa keväällä 2021](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 5:2023.

Saarinen, J., Siekkinen, K., Laimi, T., Ahonen, A., Bernelius, V., Brunila, K., Gustavsson, M., Kauppinen, M. & Norrena, J., 2021. [Tasa-arvo teoiksi ja todeksi – Sukupuolten sisäisten ja välisten oppimistuloseröjen syitä ja taustoja perusopetuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 19:2021

Saarinen, J., Hellgren, J., Marjanen, J., Pullinen, H., Ahola, S., Engblom-Pelkkala, K., Eriksson, M., Fredriksson, P., Hynönen, I., Karjalainen, T., Värri, K. (2025). [Aineenopettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä LOPS 2019-uudistuksen toteutumisesta lukion arjessa](#). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 2:2025.

Saarinen, J., Hellgren, J., Lepola, L., Marjanen, J., Ahola, S, Engblom-Pelkkala, K., Eriksson, M., Fredriksson, P. Hynönen, I., Karjalainen, T. & Värri, K. (2023). [Lukiokoulutusta uudistetaan – uudistuvatko lukiot?](#) Julkaisut 8:2023.

Ukkola, A., Metsämuuronen, J. & Paananen, M. 2020. [Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 10:2020.

Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. 2023. [Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1:2023.

Ukkola, A., Suomilampi, M., Silverström, C., Metsämuuronen, J. & Marjanen, J. 2025. [Matematiikan ja äidinkielen taidot kuudennen luokan lopussa | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1:2025.

2.3 Ammatillinen koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta valmistuu taitavia osaajia työelämään, mutta yksilöiden välillä erot osaamisessa voivat olla suuriakin

Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet opiskelijat hallitsevat parhaiten ammatin perustaidot, kuten alan keskeisten koneiden, työvälineiden ja laitteiden käytön sekä työturvallisuusosaamisen. Nuorilla myös digitaidot ovat vahvat. Kehitettävää perustutkinnosta valmistuvien osaamisessa on yleisimmin työelämätaidoissa, kuten oma-aloitteisuudessa, vastuunotossa, aikataulujen noudattamisessa sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidoissa. Myös viestinnällisissä taidoissa, kuten luku- ja kirjoitustaidossa sekä tekstien ja raporttien tuottamisessa sekä matemaattisessa osaamisessa on parannettavaa. Ammatti- ja

erikoisammattitutkinnosta valmistuvilla aikuisilla kehitettävää on yleisimmin digitaidoissa, viestintä- ja vuorovaikutusosaamisessa sekä yrittäjyysosaamisessa.

Ammatillisessa koulutuksessa yksilöiden väliset erot osaamisessa ovat osin suuriakin. Etenkin ammatin perustaidoissa sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidoissa on havaittavissa perustutkinnosta valmistuvien välillä kahtiajakaisuutta: osalla nämä taidot ovat osaamisen vahvuuksia, kun taas osalla ne vaativat kehittämistä. Erot osaamisessa näyttävät kuitenkin tasoittuvan iän ja työkokemuksen karttuessa.

Ammatillisen tutkinto antaa jatko-opintokelpoisuuden korkeakoulutukseen samaan tapaan kuin ylioppilastutkinto. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden vahvuuksia ammattikorkeakouluopinnoissa ovat ammatillinen osaaminen, työkokemus ja työelämätaidot. Sen sijaan korkeakouluopinnoissa menestymistä vaikeuttavat etenkin puutteet viestinnällisissä taidoissa, kuten kirjoitus- ja lukutaidossa, kielitaidossa sekä matemaattisessa osaamisessa.

Koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että opiskelijat saavuttavat opintojensa aikana ammatillisen osaamisen, jolla pärjäävät alan perustehtävissä. Lisäksi valmistuvien opiskelijoiden matemaattiseen ja viestintä- ja vuorovaikutusosaamiseen on tarpeen kiinnittää huomiota, sillä näitä taitoja tarvitaan niin työelämässä kuin mahdollisissa jatko-opinnoissa.

Opintojen henkilökohtaistaminen toimii pääsääntöisesti hyvin

Ammatillisessa koulutuksessa jokaiselle opiskelijalle suunnitellaan hänen tarpeitaan vastaava opintopolku. Opintoja henkilökohtaistettaessa tunnistetaan ja tunnustetaan opiskelijan aiempi osaaminen ja suunnitellaan, miten ja mitä uutta osaamista hän hankkii, miten osaaminen osoitetaan sekä mitä ohjausta, tukea tai mahdollisia erityisen tuen toimia opiskelija tarvitsee hänen elämäntilanteensa huomioiden. Kaikille opiskelijoille tulee laatia henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS).

Opintojen henkilökohtaistaminen ja opintojen yksilöllinen suunnittelu toteutuvatkin pääasiassa hyvin, mitä tukee se, että lähes kaikilla koulutuksen järjestäjillä on toimintaperiaatteet henkilökohtaistamisen toteuttamiseen. Opiskelijoiden mahdollisuudet tehdä opintojen sisältöihin ja oppimisympäristöihin liittyviä valintoja eivät kuitenkaan toteudu kaikilta osin tavoitteiden mukaisesti. Tukiessaan opiskelijoiden yksilöllisiä valinnan mahdollisuuksia koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että heidän opintopolkunsa on työelämän tai jatko-opintojen kannalta tarkoituksenmukainen. Lisäksi aikuisopiskelijoiden tuen tarpeiden selvittämistä ja niiden huomioimista opinnoissa tulee parantaa.

Laadukas työelämässä oppiminen ja näyttötoiminta vaativat lisää panostusta

Suomessa työelämä on ammatillisen koulutuksen järjestäjien tärkein kumppani koulutuksen järjestämisessä ja työelämlähtöisen koulutuksen järjestäminen nojaa vahvasti koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyöhön. Niin ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja työnantajat ovatkin useimmiten tyytyväisiä keskinäiseen yhteistyönsä.

Keskeinen osa oppilaitosten ja työpaikkojen välistä yhteistyötä ovat opiskelijoiden työelämässä oppimisen jaksot ja näytöt, joissa opiskelijat osoittavat osaamistaan. Työelämässä oppiminen ja näytöt ovat myös erityisesti perustutkinto-opiskelijoille tärkeä mahdollisuus työllistymistä edistävien verkostojen luomiseen opintojen aikana, sillä suuri osa valmistuneista työllistyy työssäoppimispaikkaansa.

Opiskelijoiden kokemukset sekä työelämässä oppimisesta että näytöistä ovat pääosin myönteisiä. Kuitenkin myös kehitettävää riittää. Onnistuneen ja opiskelijan tavoitteita vastaavan työelämässä oppimisen jakson edellytyksenä on jaksojen hyvä suunnittelu ja tuki opiskelijalle niin opiskelijaa työpaikalla ohjaavalta työpaikkaohjaajalta kuin opettajalta jakson aikana. Vaikka koulutuksen järjestäjät ovat laatineet

toimintaperiaatteet työelämässä oppimisen toteuttamiseen, eivät ne käytännössä toteudu aina. Opettaja, opiskelija ja työpaikkaohjaaja eivät aina sovi yhdessä työelämässä oppimisen tavoitteista ja opiskelijan työtehtävistä. Lisäksi opiskelijoiden työpaikoilla saamassa tuessa ja ohjauksessa sekä osaamisen kehittymisen seurannassa on puutteita. Myös työpaikkaohjaajat kaipaavat oppilaitoksilta lisää tukea opiskelijoiden ohjaamiseen. Laadukkaan työelämässä tapahtuvan oppimisen varmistamiseksi on tärkeää, että koulutuksen järjestäjät varmistavat, että opiskelijat saavat tarpeidensa mukaista ohjausta ja tukea työpaikalla. Opettajilla tulee olla tosiallinen mahdollisuus ohjata opiskelijoita myös näiden ollessa työelämässä oppimassa ja tukea näitä ohjaavia työpaikkaohjaajia. Myös työpaikkojen tulee tiedostaa niiden tehtävät ja vastuut opiskelijoiden ohjaamisessa. Ohjauksen ja tuen merkitys korostuu etenkin perustutkinnoissa, sillä yhä useammalla opiskelijalla on erilaisia tuen tarpeita.

Näyttötoiminnan osalta keskeisiä haasteita ovat näyttöjen toteuttaminen työpaikoilla sekä työelämän edustajien osallistuminen arviointiin. Näyttöjä toteutetaan edelleen melko paljon oppilaitosympäristöissä, vaikka ne ensi sijassa tulisi toteuttaa työpaikoilla aidoissa työtehtävissä. Näyttöjen suorittaminen työpaikalla vaihtelee paljon koulutusalojen ja tutkintojen välillä. Esimerkiksi syksyllä 2025 julkaistun kone- ja tuotantotekniikan tutkintojen arvioinnin mukaan suurin osa perustutkinnon ja reilu kolmasosa ammatti- ja erikoisammattitutkintojen näytöistä toteutettiin oppilaitoksissa. Lisäksi enemmistö perustutkinnon ja noin kolmasosa ammatti- ja erikoisammattitutkinnon näytöistä oli arvioitu ilman työelämän edustajaa, vaikka näin tulisi toimia vain poikkeustapauksessa. Koulutuksen järjestäjät perustelevat oppilaitoksissa toteutettuja näyttöjä useimmiten soveltuvien työpaikkojen heikolla saatavuudella. Opetushallituksen, koulutuksen järjestäjien ja työelämän tuleekin kehittää näyttötoimintaa yhdessä niin, että näyttöjen toteuttaminen yhteistyössä työelämän kanssa yleistyy.

Laadukas työelämässä oppiminen ja näyttötoiminta edellyttävät, että työpaikkaohjaajilla on riittävästi osaamista ohjata opiskelijaa ja arvioida hänen osaamistaan. Työelämässä oppimisen ja näyttöjen laatua heikentää osin se, että työpaikkaohjaajien ohjaus- ja arviointiosaamisessa on puutteita. Useilla koulutuksen järjestäjillä on parannettavaa työpaikkaohjaajien ohjaus- ja arviointiosaamisen varmistamisessa ja kehittämisessä. Tilanne on ollut samansuuntainen jo pitkään 2000-luvun aikana. Työpaikkaohjaajien perehdyttämistä vaikeuttavat useimmiten työpaikkojen rajalliset resurssit ja henkilöstön vaihtuvuus. Koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen tulee yhdessä huolehtia työpaikkaohjaajien osaamisesta, sillä tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien hyvä tuntemus selkeyttää ja jäsentää opiskelijan ohjausta, varmistaa tavoitteiden mukaisen osaamisen hankkimista sekä edistää näyttöjen arvioinnin luotettavuutta ja yhteismitallisuutta.

Opettajien omaan alaan liittyvässä substanssiosaamisessa on parannettavaa

Opettajien ajantasainen osaaminen on tärkeää laadukkaan ja työelämälähtöisen koulutuksen toteutumisen kannalta. Ajan tasalla pysyminen työelämän tarpeista ja toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista sekä opiskelijoiden erilaisiin tuen tarpeisiin vastaaminen edellyttävät opettajilta osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja päivittämistä. Lähes kaikilla koulutuksen järjestäjillä onkin suunnitelma opettajien osaamisen kehittämiseen ja enemmistö järjestäjistä huolehtii opettajien osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Valtaosa opettajista myös arvioi pedagogisen ja omaan alaan liittyvän substanssiosaamisensa olevan ajan tasalla, vaikka osaamisen kehittämisen suunnitelmallisuudessa on jossain määrin puutteita.

Toisaalta opettajien osaamisessa on myös kehitettävää. Kehitettävää löytyy useammin opettajien omaan alaan liittyvästä substanssiosaamisesta kuin pedagogisesta osaamisesta. Substanssiosaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi olisi tärkeää, että opettajat tekevät aktiivista ja säännöllistä yhteistyötä työelämän kanssa, sillä tutkitusti se on toimiva keino osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen. Opettajien pedagogisen osaamisen kehittämistarpeet kohdistuvat tällä hetkellä etenkin erilaisten oppijoiden ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tunnistamiseen, kohtaamiseen ja ohjaamiseen. Kehitettävää on myös uusien

teknologioiden, sovellusten ja digitaalisten alustojen hyödyntämisessä opetuksessa ja ohjauksessa. Koulutuksen järjestäjien mukaan opettajien osaamisen kehittämistä vaikeuttavat etenkin taloudellisten resurssien niukkuus ja ajan puute. Jotta ammatillinen koulutus voi vastata opiskelijoiden tarpeisiin ja tuottaa työelämän tarvitsemia osaavia ammattilaisia on erittäin tärkeää, että koulutuksen järjestäjät löytävät keinoja huolehtia opettajiensa osaamisen kehittymisestä nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Koulutuksen järjestäjien tulee panostaa opiskelijoiden ohjaukseen ja tukeen, jotta useampi opinnot aloittanut valmistuisi

Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisen saavuttamisen sekä tukee opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön joulukuussa 2025 julkaisemissa ammatillisen koulutuksen valtakunnallisissa linjauksissa todetaan, että ammatillisen koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä siirretään painopistettä opiskelija- ja tutkintomääristä laatuun. Tämä tarkoittaa hyvää ja riittävää opetusta ja ohjausta kaikissa oppimisympäristöissä.

Arviointien mukaan osa opiskelijoista ei saa riittävästi tarvitsemaan ohjausta ja tukea eri oppimisympäristöissä. Erityisesti opiskelijoiden työelämässä oppimisen aikaisessa ohjauksessa ja tuessa on puutteita. Osassa tutkinnoista myös opintojen läpäisyssä on parannettavaa. Esimerkiksi syksyllä 2025 julkaistuissa turvallisuus- ja kone- ja tuotantotekniikan alan tutkintojen arvioinneissa havaittiin, että opintojen läpäisyssä on haasteita ja opintojen keskeyttäminen on yleistä. Turvallisuusalan ja kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon opiskelijoista noin puolet oli valmistunut kolmen vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta. Ammattitutkinnoissa valmistumisaste oli hieman parempi. Kokonaan ammatilliset opinnot oli keskeyttänyt noin viidesosa turvallisuusalan ja neljäsosa kone- ja tuotantotekniikan opiskelijoista.

Karvi julkaisi keväällä 2025 selvityksen, jossa tarkasteltiin laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia toisen asteen koulupudokkaita. Laajennettu oppivelvollisuus tuli voimaan 1.8.2021, kun oppivelvollisuusikä nostettiin 18 vuoteen. Tavoitteeksi tuli, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen. Selvityksessä koulupudokkailla tarkoitettiin opiskelijoita, jotka eivät olleet suorittaneet toiseen asteen tutkintoa ja eivät opiskelleet, kun perusopetuksen päättymisestä oli kulunut noin 3,5 vuotta. Selvityksen mukaan toisen asteen koulupudokkaita oli 3 795, joka on noin kuusi prosenttia kaikista syksyllä 2021 toisen asteen opinnot aloittaneista. Koulupudokkaiden määrässä ei selvityksen ajankohtana ollut havaittavissa merkittäviä muutoksia aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Valtaosa (81 %) koulupudokkaista oli ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Enemmistö pudokkaista oli miehiä ja äidinkieleltään suomenkielisiä. Reilu kymmenesosa koulupudokkaista oli muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä. Koulupudokkaissa erottui erityisen tuen opiskelijoiden kohtalaisen suuri määrä, sillä lähes kolmasosalla heistä oli ollut erityisen tuen päätös yhdeksännellä luokalla. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat korostuivat etenkin ammatillisen koulutuksen pudokkaissa, sillä lähes puolella heistä oli erityisen tuen päätös jossain vaiheessa ammatillisia opintoja. Lisäksi koulupudokkaiden osaaminen sekä perusopetuksessa että toisella asteella oli heikompaa kuin muiden.

Erityistä tukea saaneiden opiskelijoiden korostuminen koulupudokkaissa haastaa koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon periaatetta ja toteutumista. Nivelvaiheen yhteistyö perusopetuksen ja toisen asteen välillä tulisivin aloittaa nykyistä aikaisemmin niiden opiskelijoiden osalta, joilla on perusopetuksessa oppimiseen liittyviä haasteita ja joilla ennakoidaan olevan haasteita myös toisen asteen opinnoissa. Tärkeää on myös, että tietoa tuen tarpeesta perusopetuksessa siirtyy myös toiselle asteelle, jolloin voidaan tukea oppijan opintopolkua jo opintojen alkuvaiheesta lähtien ja seurata mahdollista tuen tarvetta. Riittävät ja oikein kohdentuvat tukitoimet jo opintojen alkuvaiheessa edesauttavat opiskelijan kiinnittymistä opintoihin ja vähentävät keskeyttämisriskiä.

Mikäli koulupudokkuutta halutaan edelleen vähentää, tarvitaan nykyistä laajempaa osaamista koulutusjärjestelmässä tunnistaa ja tukea niitä nuoria, jotka ovat vaarassa pudota. Tämä edellyttää tuen tarpeen varhaista tunnistamista, tiiviimpää nivelvaiheysteistyötä, riittävää ohjausta sekä opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista koko toisen asteen opintopolun ajan.

Työkokemus ammatillisen tutkinnon suorittaneiden vahvuus ammattikorkeakouluopinnoissa, kehitettävää viestinnällisissä ja matemaattisissa taidoissa

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi, että korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus nousee vuoteen 2030 mennessä mahdollisimman lähelle 50 prosenttia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaa opintojaan korkeakoulussa joko heti valmistumisen jälkeen tai työkokemuksen kartuttua.

Ammattikorkeakouluopintojen näkökulmasta ammatillisen tutkinnon suorittaneiden vahvuus on heidän ammatillisessa osaamisessaan. Lisäksi työkokemus ja työelämätaidot sekä osalla opiskelijoista myös opiskelutaidot ovat vahvat. Osaamisen puutteet taas liittyvät viestinnällisiin taitoihin, kuten kirjoitus- ja lukutaitoon ja kielitaitoon, matemaattiseen osaamiseen ja osalla opiskelijoista opiskelutaitoihin. Ammattikorkeakouluilla on kuitenkin tarjolla opiskelijoille monipuolista tukea, kuten tukipajoja ja -kurseja, jotta he pärjäisivät opinnoissa. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat menestyvätkin ammattikorkeakouluopinnoissaan.

Jotta yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut hakeutuisi korkeakouluun, osaamisen lisäksi opinto-ohjauksen merkitys korostuu. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat kokevat, etteivät saa riittävästi tietoa, tukea ja kannustusta korkeakoulutukseen hakemiseen. Koulutuksen järjestäjien tulee kiinnittää huomiota opinto-ohjaukseen, ja opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien edistämiseksi niiden tulee suunnitella, miten korkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien kehittymistä tuetaan. Tällä hetkellä lähes puolet järjestäjistä ei ole kuvannut pedagogista toimintaansa ohjaavassa asiakirjassaan, miten ne tukevat jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Järjestäjien tulee myös varmistaa, että opiskelijat saavat tavoitteidensa mukaista opetusta. Eryteisesti kehitettävää on yleissivistävään osaamiseen keskittyvien yhteisten tutkinnon osien opetuksessa.

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyö on jo monipuolista, mutta kehittämiskohteita on: väyläopinnot, yhteistyön tiiviys ja säännöllisyys, uudet kumppanuudet, alueellinen yhteistyö sekä yhteiset projektit. Kansallisella tasolla on tärkeää varmistaa, että koulutusjärjestelmä kannustaa tähän yhteistyöhön.

Eryteisesti ammatillisista perustutkinnoista työllistymisessä on kehitettävää

Eryteisesti ammatillisista perustutkinnoista työllistymisessä on kehitettävää, mikä on tunnistettu myös pääministeri Orpon hallitusohjelmassa. Vuosia 2009–2023 koskevien sijoittumistilastojen perusteella ammatillisen perustutkinnon suorittaneista keskimäärin 65 prosenttia oli työllisiä vuosi valmistumisen jälkeen. Työttömien osuus oli keskimäärin 17 prosenttia. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet työllistyvät paremmin.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden kokemuksen mukaan työllistymistä vaikeuttavat muun muassa muun muassa avoimien työpaikkojen puute, vähäinen työkokemus, verkostojen puuttuminen sekä terveydelliset tai henkilökohtaiset syyt.

Perustutkinnoista valmistuvien työllistymisen parantaminen edellyttää sitä, koulutuksen järjestäjät kehittävät ennakoitavimintaansa. Tällä hetkellä koulutustarjonta ja ammatillisen koulutuksen suorittaneiden

työntekijöiden saatavuus ei kaikilta osin vastaa työnantajien tarpeita. Opiskelijoiden työelämään siirtymisen tukemiseksi oppilaitoksissa tulee panostaa opiskelijoiden urasuunnitteluun ja työllistymiseen liittyvien valmiuksien kehittämiseen. Työllistymiseen liittyvät haasteet tulee huomioida opiskelijoiden ohjauksessa nykyistä paremmin vahvistaen samalla opiskelijoiden valmiuksia kohdata työelämän epävarmuutta ja muutoksia. Myös oppilaitosten ja työllisyyspalveluiden välistä yhteistyötä tulee tiivistää. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistymistä edistävät niin työelämälähtöinen koulutus, järjestäjien hyvä työelämäverkostot ja onnistuneet työelämäjaksot kuin opiskelijoiden hyvä asenne ja motivaatio.

Tutkintojärjestelmän kehittämiseksi tarvitaan pitkäjänteinen suunnitelma

Tutkintojen ja niiden tuottaman osaamisen ajantasaisuus on edellytys sille, että ammatillinen koulutus voi tuottaa osaavaa työvoimaa Suomen työmarkkinoille. Tutkintojärjestelmään kohdistuvien muutostarpeiden tunnistamiseen onkin luotu erilaisia toimintatapoja- ja mekanismeja. Sekä määrällistä että laadullista osaamistarpeiden ennakointia on kehitetty, samoin käytössä olevat tietovarannot ovat kehittyneet ja ennakkoinnissa hyödynnettävää tietoa tuotetaan paljon. Yksittäisten tutkintojen kehittämisen näkökulmasta tieto kuitenkin jää usein liian geneeriseksi. Ennakointitoimintaa ja prosesseja, joilla työelämän tarpeista ja muutoksista kerättyä tietoa hyödynnetään tutkintojen kehittämisessä, onkin tarpeen kehittää. Lisäksi tutkintojärjestelmän kehittämiseksi tulee laatia pitkántähtäimen suunnitelma tukemaan järjestelmään kohdistettavien kehittämistoimien priorisointia, vaiheistamista ja vaikuttavuutta. Suunnitelma tukisi tulevaisuuden tutkintojärjestelmän kokonaiskuvan rakentamista sekä kehittämisen suuntaamista ja ohjaamista entistä systemaattisemmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tuoreissa linjauksissaan ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi todennut, että jatkossa aikuisille suunnatussa koulutuksessa korostuvat nykyistä lyhyemmät koulutuskokonaisuudet. Useat koulutuksen järjestäjät ovatkin jo kehittäneet tutkintoa lyhyempiä koulutuskokonaisuuksia, jotka usein koostuvat muutamasta tutkinnon osasta. Tietoa ja kokemuksia näistä tulee jakaa ja välittää myös muille koulutuksen järjestäjille, jotta koulutuksen järjestäjien suunnitteluresurssit tulevat käytetyksi mahdollisimman tehokkaasti. Lisäksi uusien tutkintoa lyhyempien koulutuskokonaisuuksien kehittämistä uusiin osaamistarpeisiin vastaamiseksi tulee jatkaa edelleen.

Karvi arvioi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilua vuosina 2026–2033

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaista ammatillisen koulutuksen uudistamista. Laki toiminnanohjauksen kokeilusta (1077/2024) hyväksyttiin 30.12.2024. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta (Laki 1077/2024, 1 §). Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa kokeilun 1.1.2026–31.12.2033 välisenä aikana.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi toiminnanohjauksen kokeilun tarkoituksen toteutumista, neuvottelumenettelyä ja kokeilun vaikuttavuutta. Karvin arviointitehtävä on määritelty kokeilua koskevassa laissa (1077/2024, 13 §). Arviointitietoa tuotetaan kokeilun eri vaiheissa. Aluksi määritellään lähtötilanne, jota käytetään vertailukohtana kokeilun vaikutusten arvioinnissa. Neuvottelumenettelyn käynnistyessä arvioidaan sen toteutusta. Väliarviointi tuottaa tietoa kokeilun etenemisestä ja ensivaikutuksista, ja vaikuttavuudesta saadaan tietoa kokeilun päätteeksi. Vaikuttavuutta tarkastellaan suhteessa kokeilun tavoitteisiin ja koko ammatillisen koulutuksen kenttään. Vaikutuksia arvioidaan sekä kokeilumenettelyssä että järjestämislupamenettelyssä olevien koulutuksen järjestäjien kannalta.

Lähteet

Hakamäki-Stylman, V., Hievanen, R., Aaltola, M., Anttila, A., Keränen, H., Nurkka, N., Peteri, S., Ranta, K., Riihimäki, S., Stadius, A., Tammilehto, M. & Kaihari J. (2024). [Amiksesta ammattikorkeakouluun – Arviointi ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin](#). Julkaisut 2: 2024

Hievanen R. & Kilpeläinen, P. (2025). [Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnossa ja tuotantotekniikan ammatti- ja erikoisammattitutkinnossa](#). Julkaisut 9:2025

Hakamäki-Stylman, V., Kilpeläinen, P. & Hievanen, R. (2024). [Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa ja luontoalan ammattitutkinnossa](#). Julkaisut 21:2024

Hakamäki-Stylman, V., Kilpeläinen, P. & Hievanen, R. (2024). [Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta puuteollisuuden perus- ja ammattitutkinnossa](#). Julkaisut 14:2024

Hievanen R. & Kilpeläinen, P. (2025). [Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta turvallisuusalan perus- ja ammattitutkinnossa](#). Julkaisut 8:2025

Frisk, T., Goman, J., Hakamäki-Stylman, V., Hievanen, R., Hiltunen, K., Kiesi, J. & Kilpeläinen, P. (2023). [Ammatillisen koulutuksen tila - Työelämälähtöisyys ja yksilölliset opintopolut ovat vahvistuneet, laadussa kuitenkin vaihtelua ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa puutteita](#). Policy brief 4:2023

Kilpeläinen, P. & Rumpu, N. 2025. [Koulupudokkaat toisen asteen oppivelvollisessa koulutuksessa](#). Tiivistelmät 3:2025

Jokio, K., Myllykoski-Laine, S., Seppälä, S., Marjanen, J., Nousiainen, S., Bodö, Å., Honkala, A., Ikola, P., Kalalahti, M., Kiilakoski, T., Lehtinen, T., Liiten, J., Rovio, M., Sinisalo, A. & Tilli V. (2024). [Opinto-ohjauksen uusien muotojen arvioinnin loppuraportti](#). Julkaisut 25:2024

Frisk, T. & Kilpeläinen, P. (2026). [Pedagoginen johtaminen eri koulutusasteilla](#). Julkaisematon

Goman, J., Kilpeläinen, P., Kiesi, J., Antila, J., Burman, C., Hannula, M., Herranen, J., Katajisto S. & Laakkonen, M. (2024). [Tutkintojärjestelmä ja muuttuvat osaamistarpeet - Arviointi ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämisprosesseista ja toimivuudesta](#). Julkaisut 6:2024

Hievanen R. & Goman J. 2025. [Työllistyminen ammatillisesta koulutuksesta – Ensimmäisiä tuloksia](#). Tulokooste

Karila, K., Rantala, K., Rusi, M., Davidsson, S., Helakari, P., Holsti, E., Keloneva, R., Kytölaakso, K., Malkamäki, L., Valkonen, S., Frisk, T., Mustonen, K., Sarkkinen T. & Huhtanen, M. (2024). [Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa 2023: Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista](#). Julkaisut 7:2024

2.4 Korkeakoulutus

Karvin toteuttaman korkeakoulujen laatujärjestelmien kolmannen auditointikierroksen tulosten mukaan korkeakoulujen yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus olivat edellisiin auditointikierroksiin verrattuna aiempaa tavoitteellisempia, ja korkeakoulujen asema alueellisten elinkeinojen ja työelämän kehittäjinä oli vakiintunut. Korkeakoulujen strateginen ja tiedolla johtaminen kehittyivät kolmen korkeakoulujen auditointikierroksen aikana ja ne olivat kolmannella auditointikierroksella monissa korkeakouluissa hyvin

systemaattista toimintaa. Toiminnanohjaus, laatujärjestelmän kehittäminen ja strategiset tavoitteet olivat nivoutuneet tiiviisti yhteen.

Suomalaisten korkeakoulujen erityinen vahvuus on kehittämismyönteisyys sekä osallistava ja avoin laatukulttuuri. Opiskelijoiden ääni kuuluu päätöksenteossa ja kehittämistyössä. Korkeakoulujen laatujärjestelmiä on kehitetty pitkäjänteisesti. Jatkuvan kehittämisen malli (PDCA) on vakiintunut osaksi monen korkeakoulun toimintaa ja kehittämisprosesseja. Avoimen tieteen periaatteet ja hyvän tieteellisen käytännön vahvistaminen oli systemaattista useimmissa korkeakouluissa. Tutkimuksen laadunhallinnassa nousi esiin uusia painotuksia, kuten CoARA-aloite ja DORA-julistus.

Suomalaisten korkeakoulujen laadunhallinta täyttää suurelta osin eurooppalaiset laadunhallinnan kriteerit (ESG 2015). Korkeakoulujen on mahdollista edelleen kehittää koulutusohjelmien säännöllistä arviointia (periodic review) ja laadunhallintaa, huolehtia aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) käytäntöjen systemaattisuudesta sekä jatkaa opiskelija- ja osaamislähtöisen koulutuksen kehittämistä. Osaamislähtöisiä opetussuunnitelmia tulee edelleen parantaa, jotta ne tukisivat vielä nykyistä paremmin opiskelijoiden syvällistä oppimista ja työelämävalmiuksia. Opiskelijat tarvitsevat myös enemmän palautetta oppimisestaan.

Korkeakouluissa kerätään runsaasti palautetietoa, mutta tiedon hyödyntämistä ja vastapalautteen antamista tulee vielä lisätä. Selkeät tavoitteet ja kerätyn tiedon tarkoituksenmukaisuus tukevat myös tiedolla johtamista. Erityisesti yhteiskunnallisen vuorovaikutukseen ja vaikuttavuuden seurantaan tarvitaan selkeitä tavoitteita ja mittareita, jotka tukevat korkeakoulujen vaikuttavuuden kehittämistä ja siitä viestimistä.

Korkeakouluja haastavat vähenevät resurssit, opiskelijoiden moninaistuva osaamisen taso ja tuen tarpeet, kansainvälistymisen kasvavat vaatimukset, pienenevät ikäluokat sekä vallitseva geopoliittinen tilanne. Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää korkeakouluilta strategista tiedolla johtamista sekä vahvaa laatutyötä. Korkeakoulutuksen laatu ja laadunkehittäminen korostuvat kansainvälisessä kilpailussa ja syventyvässä eurooppalaisessa yhteistyössä. Korkeakoulujen tulee tunnistaa kehittämiskohteensa ja varmistaa, että niiden toiminta pysyy kilpailukykyisenä muuttuvissa toimintaympäristöissä. Laatuongelmiin tulee tarttua aktiivisesti. Laatujärjestelmien kehittämisessä korkeakoulujen on hyvä keskittyä siihen, mikä tukee asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja toimintaympäristön muutosten tunnistamista.

Suomalaisen osaamistason nosto

KAPPAS-tutkimus 1 & 2 osoitti puutteita opiskelijoiden perustiedoissa ja -taidoissa (OKM, 2025). Karvin mukaan osaamisen erot näkyvät selvästi jo opintojen alussa, ja opiskelijoiden perustaitoja on tuettava jo ennen korkeakoulua (Huusko & Nurkka, 2025a). Korkeakouluilla on oltava riittävät resurssit opetukseen, ohjaukseen ja pedagogiseen kehittämiseen, jotta ne voivat vastata opiskelijoiden moninaistumiseen ja tukea oppimista tutkittuun tietoon perustuvilla menetelmillä. Myös korkeakoulujen rahoitusmallien tulee tukea osaamisen korkeaa tasoa, eikä ainoastaan tutkintojen määrää tai valmistumisen nopeutta. Rahoitusmallia tulee kehittää suuntaan, jossa korkeakouluja palkitaan osaamisen korkeasta tasosta. Tämä vahvistaisi koko koulutusjärjestelmää ja tukisi osaamistason nousua.

Karvin arviointien mukaan korkeakouluissa käytetään monipuolisia pedagogisia menetelmiä (Toom ym. 2023; Harri ym. 2025), mutta pandemian jälkeiset muutokset ovat lisänneet tarvetta lähiopetukselle ja vuorovaikutukselle. Korkeatasoisen opetuksen ja pedagogisen osaamisen jatkuva kehittäminen tulisi olla yhteisenä kansallisena tavoitteena. Koulutusjärjestelmän tasa-arvon on näytävä opetuksen määrässä, resursseissa ja tuen rakenteissa. Opetusmuotojen valinta tulee olla pedagogisesti perusteltua. Opiskelijoiden ohjauksen ja pedagogisen tuen tarve on huomioitava nykyistä paremmin.

Osaamistason nostamisen toteutumista edistävät lisäksi koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen ja sujuvien siirtymien varmistaminen. Opintopolkujen tulee olla selkeitä ja esteettömiä opiskelijoiden taustasta

riippumatta. Kun osaaminen kehittyy johdonmukaisesti koko koulutuspolun ajan, korkeakoulut voivat tarjota korkeatasoista, tasavertaista ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaavaa koulutusta.

Korkeakoulujen tulee myös kehittää kotimaisten opiskelijoiden kansainvälisyysosaamista systemaattisesti. Karvin analyysin mukaan opiskelijoiden kansainväliset oppimiskokemukset ja liikkuvuus ovat yhä vähäisiä (Huusko & Nurkka 2024; Huusko & Nurkka 2025b; Pyykkö ym. 2020). Kansainvälisyystaitojen kehittäminen on keskeinen osa työelämätaitoja, eikä se saisi olla vain opiskelijan tai tutkijan oma valinta.

Karvin havaintojen mukaan työelämäyhteistyö on vahvaa ammattikorkeakouluissa, mutta vaihtelevampaa yliopistoissa (Huusko 2025). Työelämän osallistuminen opetussuunnitelmien kehittämiseen edistää osaamisen ajantasaisuutta ja valmistuneiden työelämävalmiuksia. Kun korkeakoulujen tavoitteena on kouluttaa uudistajia ja innovaatioiden kehittäjiä, opiskelijoiden yleisiä työelämävalmiuksia, koulutuksen tutkimusperustaisuutta ja työelämäyhteistyötä tulee vahvistaa erityisesti niillä aloilla, joissa ne ovat olleet vähäisiä. Korkeakoulujen tulee pystyä tukemaan opiskelijoiden ja henkilöstön monialaista, luovaa ja tutkimusperustaista työskentelyä riittävien resurssien ja pedagogisen osaamisen korkean tason avulla sekä toimivissa yhteistyörakenteissa.

Suomalainen korkeakoulutuspolitiikka on pitkään keskittynyt koulutuspaikkoihin, tutkintomääriin ja valmistumisaikoihin. Jatkossa olisi tärkeää kiinnittää enemmän huomioita tosiasialliseen osaamiseen ja koulutuksen laatuun.

Lähteet

Harri, M., Huusko, M., Isoaho, K., Moitus, S., Mustonen, K. & Vuori, H. 2025 (2025). [Laatua ja vaikuttavuutta – Yhteenveto korkeakoulujen kolmannen kierroksen auditoinneista vuosina 2018–2024](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 1.

Huusko, M. (2025). [Opetussuunnitelmatyön kehittäminen korkeakouluissa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 10.

Huusko, M. & Nurkka, N. (2024). [Kansainvälisyysosaamisen kehittäminen korkeakoulutuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 3.

Huusko, M. & Nurkka, N. (2025a). [Korkeakouluissa aloittaneiden lähtötason osaaminen ja opintojen läpäisy](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 2.

Huusko, M. & Nurkka, N. (2025b). [Opiskelija, olisiko aika lähteä kansainväliseen vaihtoon?](#) Karvilla on asiaa - blogi, 1.10.2025.

OKM (2025). [KAPPAS2-hankkeen välituloksia -seminaari - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#). 21.10.2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pyykkö, R., Tolonen, M., Levä, K., Mahlamäki-Kultanen, S., Pantermöller, M., Pettersson, T., Saarinen, S. & Huusko, M. (2020). [Humanistisen alan korkeakoulutuksen arviointi](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1.

Toom, A., Heide, T., Jäppinen, V., Karjalainen, A., Mäki, K., Tynjälä, P., Huusko, M., Nurkka, N., Vahtivuori-Hänninen, S. & Karvonen, A. 2023. [Korkeakoulupedagogiikan tila ja uudistaminen -arviointi](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22.

